

Sygn. akt VIA Ca 1525/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Krzysztof Tucharz

Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SO (del.) – Aleksandra Kempczyńska

Protokolant: – sekr. sąd. Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z o.o. w R.

przeciwko Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki

o wymierzenie kary pieniężnej

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 13 sierpnia 2014 r.

sygn. akt XVII AmE 73/13

I oddala apelację;

II zasądza od (...) Spółki z o.o. w R. na rzecz Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 1525/14

UZASADNIENIE

Pozwany Prezes Urzędu Regulacji Energetyki decyzją z dnia 28 grudnia 2012 r. (...) orzekł, że powódka (...) spółka z o.o. w R. nie wywiązała się w 2011 r. z określonego w art. 9a ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne obowiązku uzyskania i przedstawienia do umorzenia Prezesowi URE świadectw pochodzenia, o jakich mowa w art. 9e ust. 1 lub 9o ust. 1 ustawy Prawo energetyczne, albo uiszczenia opłaty zastępczej obliczonej w sposób określony w art. 9a ust. 2 tej ustawy.

Wymierzył powódce karę pieniężną w wysokości 229.000 zł stanowiącej 14,96% przychodu z działalności koncesjonowanej osiągniętego w 2011 r.

Powódka wniosła odwołanie od powyższej decyzji. Powódka zarzuciła pozwanemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 56 ust. 1 pkt 1a w zw. z art. 9a ust. 1 Prawa energetycznego przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nieprzestrzeganie obowiązku uzyskania i przedłożenia do umorzenia prezesowi URE świadectw pochodzenia lub uiszczenia opłaty zastępczej w każdej sytuacji nakłada na przedsiębiorstwo obowiązek zapłaty kary pieniężnej,

- art. 56 ust. 6 ustawy Prawo energetyczne poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na uznaniu, że stopień szkodliwości czynu, którego dopuścił się przedsiębiorca był znaczny.

Ponadto powódka zarzuciła naruszenie przepisów postępowania:

- art. 77 § 1 w zw. z art. 80 k.p.a. poprzez niedokonanie wszechstronnego i wyczerpującego rozpatrzenia zebranego materiału dowodowego i pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia dotyczących sytuacji finansowej spółki, co skutkowało przyjęciem, że powódka ze swej winy nie wypełniła obowiązku określonego w art. 9a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne i jest zobowiązana do zapłaty zaostrożonej kary pieniężnej.

W odwołaniu powódka przyznała, że w 2011 r. nie wypełniła obowiązku określonego w art. 9a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne, jednak z powodu okoliczności niezależnych od niej, co powinno stanowić podstawę zwolnienia jej z odpowiedzialności za niewywiązanie się z ustawowego obowiązku.

Zdaniem powódki Prezes URE niesłusznie zinterpretował na jej niekorzyść fakt, że od wielu lat powódka działa na granicy opłacalności finansowej wobec braku wpłat od odbiorców energii elektrycznej. Na dowód wykazania trudnej sytuacji finansowej powódka powołała się na wykaz najwyższych wierzycelności spółki na dzień 18 stycznia 2013 r.

Ponadto powódka wskazała, że wymierzenie jej kary finansowej w tak znacznej wysokości jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa i zasadami współżycia społecznego, zwłaszcza, że jej wysokość przekracza zysk spółki.

W konkluzji odwołania powódka wniosła o uchylenie zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania ewentualnie o jej uchylenie i przekazanie sprawy organowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 13 sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił odwołanie i obciążył powódkę kosztami zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

Powódka na podstawie koncesji udzielonej decyzją Prezesa URE na okres od 25 czerwca 2004 r. do 25 czerwca 2014 r. prowadzi działalność gospodarczą polegającą na obrocie energią elektryczną. Całkowita sprzedaż energii do odbiorców końcowych zrealizowana przez powódkę w 2011 r. wyniosła 5.084,899 MWh. Powódka w 2011 r. nie wypełniła ciążącego na niej obowiązku wynikającego z art. 9a ust. 1 Prawa energetycznego nie przedstawiając Prezesowi URE do umorzenia świadectw pochodzenia energii elektrycznej na łączną ilość 528,829 MWh. Nie uiszczała też do 31 marca 2012 r. na rzecz (...) opłaty zastępczej za 2011 r. w kwocie 145.385,67 zł.

Sąd ustalił, że z koncesjonowanej działalności polegającej na obrocie energią elektryczną powódka osiągnęła w 2011 r. przychód w wysokości 1.530.619,52 zł, zaś całkowite przychody z prowadzonej przez powódkę działalności gospodarczej w 2011 r. wynosiły 2.772.571,45 zł.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie powódki nie zasługuje na uwzględnienie. Fakt niewykonania przez powódkę ciążącego na niej obowiązku wynikającego z art. 9a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne nie był przez nią kwestionowany.

Sąd stwierdził, że podawane przez powódkę okoliczności jak trudna sytuacja finansowa spowodowana brakiem wpłat przez odbiorców energii elektrycznej, nie może stanowić okoliczności uzasadniającej zwolnienie przedsiębiorcy z wypełnienia obowiązku określonego w powyższym przepisie. Obowiązek ten ciąży na wszystkich przedsiębiorcach

energetycznych i uwzględnienie podawanych przez powódkę argumentów mogłoby prowadzić do obejścia powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

Odnośnie do wymierzonej powódce kary pieniężnej, Sąd Okręgowy podkreślił, że minimalna jej wysokość możliwa do nałożenia na przedsiębiorcę w takiej sytuacji nie może być niższa niż kwota obliczona według wzoru określonego w art. 56 ust. 2a pkt 1 Prawa energetycznego. W przypadku powódki minimalna kara wynosi 189.001,37 zł (145.385,67 zł nieuiszczonej opłaty zastępczej pomnożone przez współczynnik 1,3). Jednocześnie Sąd wskazał, że mając na uwadze przesłanki wymiaru kary określone w art. 56 ust. 6 ustawy Prawo energetyczne, należało przede wszystkim wziąć pod uwagę dotychczasowe zachowanie się przedsiębiorcy, w szczególności fakt, że powódka nie po raz pierwszy nie wykonała obowiązku, za który wymierzona została kara w przedmiotowej sprawie, co zdaniem Sądu uzasadniało podniesienie minimalnej kary do kwoty wskazanej w zaskarżonej decyzji. Sąd podkreślił, że wymierzona powódce kara wynosi 14,96% przychodu uzyskanego przez powódkę w 2011 r. z działalności koncesjonowanej, a zatem została ona ustalona w ustawowych granicach oraz na poziomie pozwalającym na zrealizowanie ustawowych funkcji kary. Zdaniem Sądu Okręgowego kary wymierzonej powódce nie można ocenić jako zbyt surowej. Jednocześnie w ocenie Sądu Okręgowego w sprawie nie zachodziły przesłanki do odstąpienia na podstawie art. 56 ust. 6a Prawa energetycznego od nałożenia na powódkę kary. Powódka bowiem nie zrealizowała do dnia 31 marca 2012 r. ciążącego na niej obowiązku, a ze względu na wysokość nieuiszczonej opłaty zastępczej nie można uznać, że społeczna szkodliwość naruszenia była znikoma.

Odnośnie do podniesionych w odwołaniu zarzutów naruszenia przepisów postępowania administracyjnego, Sąd Okręgowy wskazał, że Prezes URE w sposób wszechstronny i wyczerpujący przeanalizował zebrany materiał dowodowy przedstawiając istotne dla rozstrzygnięcia sprawy fakty i wyjaśniając przyczyny ich uwzględnienia bądź pominięcia. Sąd zauważył również, że nawet gdyby doszło do naruszenia powyższych przepisów przez Prezesa URE, nie mogłoby to stanowić podstawy uchylecia decyzji, wobec tego, że Sąd Okręgowy rozpoznający, na skutek wniesionego odwołania, sprawę rozpoznaje ją merytorycznie jako sąd pierwszej instancji.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiodła powódka. Zaskarżając wyrok w całości zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego – art. 56 ust. 1 pkt 1a w zw. z art. 9a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że trudna sytuacja finansowa powódki i brak środków na wniesienie opłaty zastępczej, ze względu na zaległości płatnicze odbiorców energii elektrycznej, nie może stanowić okoliczności uzasadniającej zwolnienie przedsiębiorcy z obowiązku zapłaty kary pieniężnej, art. 56 ust. 6 ustawy Prawo energetyczne poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że przy ustalaniu kary pieniężnej Prezes URE w prawidłowy sposób uwzględnił ustawowe przesłanki wymiaru kary oraz art. 56 ust. 6a ustawy Prawo energetyczne poprzez jego niezastosowanie.

Powódka zarzuciła również Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów postępowania – art. 77 § 1 w zw. z art. 80 k.p.a. poprzez niedokonanie wszechstronnego i wyczerpującego rozpatrzenia zebranego materiału dowodowego i pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia dotyczących sytuacji finansowej powódki, co skutkowało podniesieniem kary minimalnej do poziomu określonego w decyzji.

W konkluzji apelacji powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie zaskarżonej decyzji oraz umorzenie postępowania ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny aprobuje poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne i przyjmuje je za własne. Na akceptację zasługuje również dokonana przez ten Sąd ocena prawna zebranego w sprawie materiału dowodowego w kontekście podniesionych w odwołaniu od decyzji Prezesa URE zarzutów.

Powódka nie kwestionowała okoliczności stanowiących podstawę wymierzenia jej kary pieniężnej.

Artykuł 9a ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo energetyczne stanowi, że przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej lub jej obrotem i sprzedające tę energię odbiorcom końcowym, przyłączonym do sieci na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej **jest obowiązane**, w zakresie określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 9 uzyskać i przedstawić do umorzenia Prezesowi URE świadectwo pochodzenia, o którym mowa w art. 9e ust. 1 ustawy Prawo energetyczne, albo uiścić opłatę zastępczą obliczoną w sposób określony w ust. 2 art. 9a tej ustawy.

Wobec tego, w związku z istnieniem ustawowego obowiązku, nie można zgodzić się z, zawartym w apelacji powódki, twierdzeniem, że podejmując zaskarżoną decyzję Prezes URE powinien rozważyć, czego nie uczynił, czy wypełnienie przez powódkę obowiązku wynikającego z art. 9a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne nie spowoduje, że przedsiębiorca narazi swoją firmę na utratę płynności finansowej, a nawet konieczność ogłoszenia upadłości, co w konsekwencji doprowadziłoby do wstrzymania dostaw energii jej odbiorcom.

Odnosząc się natomiast do podniesionych w apelacji zarzutów wskazać należy, że wbrew twierdzeniom pozwanej w przypadku naruszenia przez przedsiębiorcę energetycznego obowiązku uzyskania i przedstawienia do umorzenia Prezesowi URE świadectwa pochodzenia, albo nie uiszczenia przez przedsiębiorcę opłat zastępczych, o których mowa w art. 9a ust. 1 i 8, wymierzenie kary nie ma charakteru fakultatywnego i nie jest zależne od uznania Prezesa URE.

Obowiązek wymierzenia w takim przypadku kary wynika z brzmienia przepisu art. 56 ust. 1 ustawy Prawo energetyczne, który stanowi, że „karze pieniężnej podlega ten, kto:”.

Stąd też nie mógł okazać się skuteczny zarzut apelacji naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 56 ust. 1 pkt 1a w zw. z art. 9a ust. 1 ustawy Prawo energetyczne.

Zgodnie z art. 56 pkt 6a Prawa energetycznego ustalając wysokość kary pieniężnej, Prezes URE uwzględnia stopień szkodliwości czynu, stopień zawinienia oraz dotychczasowe zachowanie podmiotu i jego możliwości finansowe.

W przedmiotowej sprawie wbrew stanowisku powódki wyrażonemu w apelacji, Sąd Okręgowy w prawidłowy sposób ocenił przesłanki warunkujące co do zasady i co do wysokości nałożoną na przedsiębiorcę energetycznego karę pieniężną.

Powódka w uzasadnieniu apelacji podnosząc zarzut naruszenia art. 56 ust. 6 ustawy Prawo energetyczne podnosi, w istocie rzeczy, jeden argument, mianowicie, że przychód powódki uzyskany z działalności koncesjonowanej nie równa się dochodowi uzyskanemu przez przedsiębiorcę z tej działalności. Zdaniem powódki zysk uzyskany przez nią z działalności koncesjonowanej uniemożliwił jej uiszczenie opłaty zastępczej, uiszczenie jej bowiem równałoby się z utratą płynności finansowej.

Tymczasem podstawą wymiaru kary pieniężnej, zgodnie z art. 56 ust. 6 ustawy Prawo energetyczne jest przychód przedsiębiorcy energetycznego uzyskany z działalności koncesjonowanej w roku podatkowym poprzedzającym rok wydania decyzji. Wobec tego dochód przedsiębiorstwa energetycznego pozostaje poza oceną regulatora przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej.

Nie można zgodzić się z powódką, że czyn, jakiego się dopuściła cechował brak szkodliwości. Już samo niewypełnienie przez powódkę ustawowego obowiązku nałożonego na przedsiębiorstwa energetyczne stanowi o szkodliwości czynu. Należy również podnieść, że nieuiszczenie opłaty zastępczej przez powódkę stanowi istotne uszczuplenie dochodu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W przedmiotowej sprawie wbrew stanowisku powódki wyrażonemu w apelacji, Sąd Okręgowy w prawidłowy sposób ocenił przesłanki wymiaru kary pieniężnej. Nie ulega wątpliwości, że powódka nie wykonała ciążącego na niej obowiązku. Zatem szkodliwość zarzucanego powódce czynu nabrała konkretnego, wymiernego charakteru.

Kara nałożona na powódkę nie została ustalona w sposób dowolny. Jak była mowa wyżej kara ta nie może być niższa niż kwota obliczona według wzoru określonego w art. 56 ust. 3 ustawy Prawo energetyczne z jednej strony, z drugiej zaś wyższa niż 15 % **przychodu**. Dlatego też ustalenie i wymierzenie kary na poziomie 14,96% jest karą mieszczącą się w ustawowych granicach.

Należy również odwołać się do stanowiska prezentowanego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 listopada 2010 r. w sprawie III SK 21/10, z którego wynika, że odpowiedzialność z tytułu naruszenia obowiązków wynikających z Prawa energetycznego ma charakter odpowiedzialności obiektywnej w tym sensie, że stwierdzenie zawinonego charakteru przedmiotowego naruszenia nie jest konieczną przesłanką nałożenia na przedsiębiorstwo energetyczne kary pieniężnej. Z konstrukcji odpowiedzialności za naruszenie przepisów Prawa energetycznego, jako odpowiedzialności o charakterze obiektywnym wynika, że na przedsiębiorstwo energetyczne nie można nałożyć kary pieniężnej, jeżeli naruszenie obowiązków wynikających z Prawa energetycznego nie jest rezultatem jego zachowania (działania lub zaniechania), lecz niezależnych od niego, pozostających poza jego kontrolą okoliczności o charakterze zewnętrznym, uniemożliwiających nie tyle przypisanie przedsiębiorstwu energetycznemu winy umyślnej lub nieumyślnej, co nie pozwalających na zbudowanie rozsądnego łańcucha przyczynowo-skutkowego między zachowaniem przedsiębiorstwa energetycznego, a stwierdzeniem stanu odpowiadającego hipotezie normy sankcjonowanej karą pieniężną.

W realiach przedmiotowej sprawy między zachowaniem przedsiębiorcy energetycznego a naruszeniem obowiązków wynikających z Prawa energetycznego zachodzi ścisły związek przyczynowo-skutkowy. Powódka będąca profesjonalistą na rynku obrotu energią elektryczną ma obowiązek zapewnienia środków na wypełnienie obowiązków określonych w ustawie Prawo energetyczne w zakresie uiszczenia opłaty zastępczej. Dlatego też nie sposób uznać, że brak tych środków był wynikiem okoliczności zewnętrznych, na które powódka nie miała żadnego wpływu i które pozostawały poza jej kontrolą. Do takich okoliczności nie należą zaległości odbiorców w zapłacie za dostarczoną energię elektryczną.

Należy zwrócić uwagę, że kara pieniężna wymierzana przez Prezesa URE na podstawie art. 56 ustawy z 1997 r. Prawo energetyczne spełnia cele represyjne za niezastosowanie się do bezwzględnie obowiązujących wymagań tego Prawa, a ponadto prewencyjnie zmierza do wymuszenia na ukaranych przedsiębiorstwach energetycznych przestrzegania tych imperatywnych reguł w przyszłości. Funkcja kar pieniężnych nie polega na samym korygowaniu zachowań przedsiębiorstw energetycznych. Kary pieniężne pełnią funkcję odstrasżającą, prewencyjną. Ryzyko ich nałożenia ma zniechęcać przedsiębiorstwa energetyczne do naruszania obowiązków wynikających z ustawy lub decyzji regulatora (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., sygn. akt III SK 42/09).

Jakkolwiek wina przedsiębiorcy energetycznego w naruszeniu bezwzględnie obowiązujących przepisów ustawy Prawo energetyczne nie jest przesłanką konieczną nałożenia kary pieniężnej, to jednak stopień zawinienia może mieć wpływ na jej wysokość.

W ocenie Sądu Apelacyjnego niewykonywanie przez powódkę przez szereg poprzednich lat obowiązku uzyskania świadectwa pochodzenia bądź uiszczenia opłaty zastępczej dowodzi uporczywości w zachowaniu powódki i stanowi podstawę do podniesienia wysokości kary ponad minimalną, nie przekraczającą jednak dopuszczalnej granicy określonej w art. 56 ust. 3 ustawy Prawo energetyczne.

Wobec powyższego nie jest zasadny zarzut apelacji naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 56 ust. 6 ustawy Prawo energetyczne.

Nietrafny okazał się również zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 56 ust. 6a ustawy Prawo energetyczne polegające na jego niezastosowaniu. Zgodnie z tym przepisem Prezes URE może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli stopień szkodliwości czynu jest znikomy, a podmiot zaprzestał naruszania prawa lub zrealizował obowiązek.

Z brzmienia powyższego artykułu wynika, że przesłanki umożliwiające jego zastosowanie muszą wystąpić łącznie. Wyżej mowa była o tym, że szkodliwość czynu zarzucanego powódce nie jest znikomy. Zatem pierwsza przesłanka

uprawnijąca Prezesa URE do odstąpienia od wymierzenia kary nie została spełniona. Podobnie jak druga z przewidzianych w art. 56 ust. 6a Prawa energetycznego. Nie ulega bowiem wątpliwości, że powódka nie zaprzestała naruszania prawa, bowiem nie uiściła choćby po terminie nawet w części opłaty zastępczej obliczonej zgodnie z art. 9a ust. 2 tej ustawy. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 października 2014 r. wydanym w sprawie III SK 47/13 stwierdził, że "zrealizowanie obowiązku", o którym mowa w art. 56 ust. 6a p.e., który nie został przez przedsiębiorstwo energetyczne wykonany prawidłowo, bądź został wykonany nieterminowo lub niepełnie, uprawnia Prezesa Urzędu do odstąpienia od wymierzenia kary pieniężnej, którą w innym przypadku organ ten byłby zobowiązany nałożyć na przedsiębiorstwo energetyczne.

Zatem jedynie wówczas, gdy dochodzi do wykonania, choć w sposób nieprawidłowy ustawowego obowiązku istnieje **możliwość** odstąpienia od wymierzenia kary. Ów „inny przypadek”, o jakim mowa w przywołanym orzeczeniu, to niewykonanie w ogóle obowiązku, tak jak w niniejszej sprawie.

Odnosnie do zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 77 § 1 k.p.a. w zw. z art. 80 k.p.a., stwierdzić należy, że jest on chybiony. Sąd Okręgowy rozpoznaje sprawę z odwołania od decyzji Prezesa URE jako sąd pierwszej instancji, który stosuje przepisy kodeksu postępowania cywilnego, a nie przepisy kodeksu postępowania administracyjnego i już choćby z tego powodu nie jest możliwe naruszenie przepisów postępowania administracyjnego przez sąd orzekający w niniejszej sprawie.

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z art. 98 k.p.c. stosownie do jego wyniku.